

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Факультет економічних наук
Кафедра управління земельними ресурсами

МЕЖЕВИКА АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

ПРОЕКТ
ЗЕМЛЕУСТРОЮ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЛАРЧЕНКО»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи на
здобуття освітнього ступеня
«Бакалавр»

Науковий керівник:
Лазарева О.В., д-р екон. наук, доцент

Рецензент:
О.Є. Сандольська
ДП «Миколаївський науково-
дослідний та проектний інститут
землеустрою»

Миколаїв 2020

Бакалаврською роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі управління земельними ресурсами в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук
Лазарева Олена Володимирівна
Чорноморський національний
університет ім. Петра Могили
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри управління земельними ресурсами.

Рецензент: директор ТОВ «Український експертний Центр по вимірюванню та оцінці В.М. Совщак»

Захист відбудеться 22 червня 2020 р. об 9.00 годині на засіданні ЕК в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2а, корпус 10-П.

З бакалаврською роботою можна ознайомитись у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, корпус 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Отримання високих і стабільних врожаїв сільськогосподарських культур забезпечує, насамперед, висока родючість ґрунту. Розв'язання цієї проблеми особливо актуальне на силових орних землях півдня України. Тут захист ґрунтів від водної і вітрової ерозії, агрохімічної та агрофізичної деградації і відтворення їх родючості є головною передумовою високоефективного землеробства.

Надзвичайно велике антропогенне навантаження на ґрунт і недооцінка ролі органічних добрив, системи сівозмін, просторового планування територій спричинили серйозну де гуміфікацію ґрунту. Сьогодні у Миколаївській, як і в інших областях України, має місце від'ємний баланс гумусу на рівні 1-1,2 т/га і більше. Тобто це еквівалентно виносу з ґрунту 20-22 т/га гною. На жаль, сьогодні у господарствах України, в тому числі у Миколаївській області, гною немає через відсутність поголів'я тварин. Це є причиною погіршення агрохімічних та агрофізичних властивостей ґрунтів, зниження їх родючості, втрат біорізноманіття, погіршення якості рослинницької продукції.

Зважаючи на зазначене, автором дипломної роботи пропонується комплекс протиерозійних заходів на основі контурно-меліоративної організації території, поєднання факторів інтенсифікації і ґрунтозбереження при адаптивно-інтенсивному землеробстві, шляхів відтворення родючості змитих ґрунтів та забезпечення агроекологічної рівноваги з урахуванням рівня інтенсифікації землеробства.

Велика увага приділяється встановленню обмежень і обтяжень на використання землі.

Підкреслимо найважливіше, що при розробленні проекту землеустрою збережено принципи превентивних заходів, які не дозволяють розвитку де градаційних процесів. В цьому і полягає актуальність роботи.

Метою роботи є узагальнення і розвиток методичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо використання земель фермерського господарства.

Для досягнення поставленої мети необхідно реалізувати такі заходи:

- розвинути наукові засади планування сільськогосподарського землекористування;
- здійснити аналіз і оцінку сучасного стану використання земель фермерським господарством;
- обґрунтувати роль землеустрою території орних земель;
- здійснити еколого-економічну оцінку проектних землевпорядних рішень.

Об'єктом дослідження є процес раціонального використання і охорони земель.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних засад раціонального використання земель.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи досліджень: монографічний (вивчення наукових праць, нормативів, законодавчих актів, проектів землеустрою минулих років); системного аналізу (дослідження взаємозв'язків між економікою землекористування та екологією, соціальною складовою); індуктивний метод (систематизація та узагальнення фактів, що стали причиною деструктивних процесів у землекористуванні).

Інформаційну базу для виконання роботи склали законодавчі акти та нормативні документи у сфері земельних відносин, науково-організаційні джерела Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області, Головного управління статистики.

Практична цінність сформульованих у роботі проектних рішень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що в них сформульована «дорожня карта» раціонального використання і охорони земель фермерським господарством.

Особистий внесок здобувача. Розроблені проектні землеустрійні рішення, сформульовані висновки і пропозиції належать особисто автору..

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 61 сторінку комп'ютерного тексту, містить 25 таблиць. Бібліографічний список складає 25 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, його методи та інформаційну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Аналітичний огляд літератури за темою роботи**» проведено аналіз використання земельних ресурсів, який показав, що скорочується площа земель сільськогосподарського призначення, йде процес погіршення їх якості, знижуються обсяги робіт із захисту земель від ерозії, знижується родючість ґрунту. Відсутність ефективних юридичних та економічних механізмів призвело до споживацького відношення до землі, не реалізовується принцип земле збереження, що призвело до безповоротної втрати найбільш цінних земель.

Отримання високих і стабільних врожаїв сільськогосподарських культур забезпечує, насамперед, висока родючість ґрунту. Розв'язання цієї проблеми особливо актуальне на силових орних землях півдня України. Тут захист ґрунтів від водної і вітрової ерозії, агрохімічної та агрофізичної деградації і відтворення їх родючості є головною передумовою високоефективного землеробства.

Надзвичайно велике антропогенне навантаження на ґрунт і недооцінка ролі органічних добрив, системи сівозмін, просторового планування територій спричинили серйозну де гуміфікацію ґрунту. Сьогодні у Миколаївській, як і в інших областях України, має місце від'ємний баланс гумусу на рівні 1-1,2 т/га

і більше. Тобто це еквівалентно виносу з ґрунту 20-22 т/га гною. На жаль, сьогодні у господарствах України, в тому числі у Миколаївській області, гною немає через відсутність поголів'я тварин. Це є причиною погіршення агрохімічних та агрофізичних властивостей ґрунтів, зниження їх родючості, втрат біорізноманіття, погіршення якості рослинницької продукції.

У другому розділі «**Методологічні питання аналізу використання, охорони та відтворення земельно-ресурсного потенціалу**» розглянули підготовчі роботи до складання проекту, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь. В основі розробки проекту землеустрою фермерського господарства лежить комплекс підготовчих робіт, які поділяються на камеральні і польові.

Наукове обґрунтування раціонального використання і охорони земель базується на фундаментальних дослідженнях природних умов і ресурсів відповідного середовища. Тільки тоді, коли людина зможе проникнути у таємниці природи, розкрити її споживчі властивості і таке інше, тільки тоді можна гармонізувати розвиток продуктивних сил без порушення властивостей природного ресурсу, насамперед, землі.

Виходячи з цього, природу або природні ресурси можна уявити як поєднання абіотичних факторів та живих організмів, які між собою взаємодіють. Для живих організмів, в тому числі ґрунту, як біокосного тіла, надзвичайно важливими є такі фактори, як територія, світло, тепло, вода, поживні речовини, газовий склад повітря і ін. Власне, господарська діяльність на землі має бути адаптована до впливу цих природних факторів.

Важливе місце в системі землеустрою належить врахуванню фактору рельєфу, від якого залежить не тільки ефективність використання сільськогосподарської техніки, економії пилоно-мастильного матеріалу, але і обсяги змиву ґрунту, що призводить до зниження його родючості і навіть до втрати ґрунту, як такого. Але це не означає, що рельєф ґрунту є визначальним фактором зниження продуктивності землі. Розглядаючи рельєфний фактор у прогнозах розвитку господарства, необхідно від рельєфу адаптувати систему

сівозмін і чергування культур у них, організацію виконання механізованих робіт, розміщення елементів лінійної інфраструктури (лінійних рубежів і ін.).

У третьому розділі **«Планування ефективного використання і охорони земель»** було оглянуто проектування системи сівозмін та землеустрій території сівозмін. Головною і незамінною ланкою системи землеробства є раціональна структура посівних площ та ефективна система сівозмін.

Розглядаючи проблему раціонального використання орних земель приходиться вирішувати складні питання розміщення полів, робочих ділянок, лісосмуг, польової дорожньої мережі і ін. Розробляючи проект землеустрою з урахуванням ландшафтного підходу виникає багато питань, які не мають стандартного рішення. Проект, заснований на ландшафтних засадах має ту відмінність, що довгі сторони полів повинні співпадати з напрямом горизонталі, або бути близько до неї. Ця вимога є обов'язковою, оскільки в результаті цього створюються умови запобігання розвитку ерозійних процесів на орних землях.

На відміну від розміщення полів сівозмін у радянський період господарювання на землі, коли обов'язковою умовою була паралельність сторін полів, в сьогodнішніх умовах такий підхід є не актуальний. Визначальною умовою нині є «прив'язка полів до ландшафту».

Такий підхід носить назву «контурно-меліоративна організація території» з диференційованим використанням ріллі. Розроблення проектів землеустрою у цьому випадку здійснюється за принципом «від землі до формування полів».

Виходячи з досвіду впорядкування сівозмін, який формувався на вченнях багатьох поколінь землевпорядників, економістів, агрономів і ін при розміщенні полів враховувались наступні вимоги:

- встановлення розмірів сторін і форм полів;
- розміщення полів з урахуванням рельєфу місцевості;
- розміщення полів урахуванням ґрунтів;
- рівновеликість полів за їх площами;

- розміщення полів з урахуванням історично сформованих контурів ріллі та інших елементів організації території сівозмін.

Звернемо увагу, що довжина і ширина полів польової сівозміни, їх конфігурація встановлено, виходячи із вимог правильної організації у них виробничих процесів і найбільш продуктивного використання машинно-тракторних агрегатів. Фактично довжина поля визначила довжину робочого часу тракторного агрегата. Від його довжини залежить собівартість тракторних робіт, продуктивність праці і інші не менш важливі параметри. При роботі на полях середньопотужних агрегатів раціональною є довжина гону у 1000-1500 м, при використанні потужних тракторів довжина може зростати до 2000-2500 м. Ширина полів визначається у відповідності з їх площею і довжиною.

Так, перше поле польової сівозміни приближене до трапецеїдальної форми при середній довжині робочого гону 1200-1300 м. Поле номер за формою приближене до паралелеграма з довжиною гона 1200-1300 м.

Третє поле теж має правильну форму з довжиною робочого гону 1000-1100 м.

Поле № 4 складається з двох робочих ділянок, розділених магістральною дорогою шириною 12 м і лісосмугою шириною 14 м. Ділянка № 1 площею 55,3 га приближена до форм трапеції із середньою довжиною робочого гону 900 м. Ділянка № 2 цього поля площею 38,1 га має прямокутну форму з довжиною робочого гону 1350 м.

Поле № 5 теж складається з двох робочих ділянок: перша – площею 54,4 га і друга – 52,0 га. Ділянка № 1 має не зовсім правильну форму, хоча можна з неї виділити робочу ділянку довжиною 1350 м і шириною 240 м прямокутної форми. Решта території поля № 5 (друга ділянка) хоч і має не правильну форму, але зручна відносно для її обробітку.

Ділянка № 2 п'ятого поля площа приближена до паралелограма з довжиною робочого гону 1000 м.

Конфігурація полів ґрунтозахисної сівозміни обумовлена рельєфом місцевості. При цьому, всі поля за конфігурацією приближені до паралелограмів. Середня довжина робочого гону поля № 1 складає 850 м, другого поля – 700 м і третього – 900 м.

При розміщенні полів розглядалось питання узгодження їх із ґрунтовим покривом. При цьому детально досліджувалось питання відмінностей між ґрунтами.

Але, за генезисом ґрунти фермерського господарства не виносять своїх впливів на територіальне розміщення полів, тому за цим фактором ґрунт не враховувався при розміщенні полів.

ВИСНОВКИ

1. З наданням земель в оренду був розроблений проект землеустрою щодо організації території всього господарства. До розробки такого проекту слід керуватись цим проектом землеустрою, який розроблений з урахуванням конкретних ґрунтово-кліматичних особливостей територій, рельєфу, придатності земель для вирощування основних сільськогосподарських культур та екологічної напруги агроландшафтів.

2. Для ведення моніторингу та раціонального використання земель перед розробкою такого проекту слід провести крупно масштабне обстеження ґрунтів з рекомендаціями по поліпшенню їх, а потім агрохімічне обстеження хі складанням агрохімічних паспортів полів.

3. Запроектовані в даному проекті землеустрою організаційно-господарські заходи, покращення структури посівних площ, виходячи з якісної характеристики земель, розміщення сівозмін не потребують додаткових капіталовкладень, а спеціальні агротехнічні прийоми та заходи, підвищать врожайність сільськогосподарських культур та попередять змив ґрунту та винос поживних речовин.

4. В боротьбі з забрудненням ґрунтового покриву продуктами хімічних засобів захисту рослин та мінеральних добрив першочергове значення необхідно надавати суворому дотриманню чергування сільськогосподарських культур, норм та строків внесення пестицидів та гербіцидів.

5. Освоєною сівозміною вважають ту сівозміну, в якій витримуються прийняті межі полів, розміщення культур на полях і попередника (відповідає прийнятій схемі чергування культур). В освоєних сівозмінах може виникнути необхідність зміни набору культур, що зумовлено розвитком господарства, його спеціалізацією або погодними умовами. Однак принцип побудови сівозмін – правильне розміщення культур, порядок використання полів мають бути збережені, а культури забезпечені добрими попередниками. Якщо загинула озима пшениця, то в цьому полі слід висівати ярі колосові з тим, щоб в подальшому правильно розмістити наступні культури і не порушувати принципу чергування культур. Зміна однієї культури іншою, яка не порушує основного принципу чергування культур, не є порушенням сівозміни. В той же час у районах недостатнього і нестійкого зволоження зменшення площі чистих парів для сівби на них озимих є грубим порушенням сівозміни. При вирішенні питань про розміщення посівів у полях та проведення різних агротехнічних заходів необхідно вести облік стану полів по роках ротації, що передбачається книгою історії полів.

АНОТАЦІЯ

Межевика А.М. Проект землеустрою фермерського господарства «Ларченко» – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня Бакалавр за спеціальністю 193 – Геодезія і землеустрій. – Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, 2020.

В роботі проаналізовано наукові основи планування сучасного землеустрою, оцінка стану використання сучасних земель та землеустрій територій орних земель.

Зроблено аналіз та оцінку природно-кліматичним умовам досліджувальної території; економічного стану об'єктів впорядкування території; характеристиці просторових умов об'єкта господарської діяльності. Обґрунтовано роль і місце землеустрою в країні. Акцентовано увагу на механізмі формування проекту землеустрою щодо еколого-економічного обґрунтування системи сівозмін та впорядкування територій.

Ключові слова: землеустрій, впорядкування території, проект землеустрою, сівозміни, сільськогосподарське землекористування.

ANNOTATION

Mezhevyka A.M. Larchenko Farm Land Management Project - Manuscript.

Thesis for the qualification level Bachelor degree in specialty 193 - Surveying and Land Management. – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2020.

The paper analyzes the scientific basis of modern land management planning, assessment of the state of use of modern lands and land management of arable lands.

The analysis and assessment of natural and climatic conditions of the research area is made; the economic condition of the objects of landscaping; characteristics

of the spatial conditions of the object of economic activity.

The role and place of land management in the country are substantiated. Emphasis is placed on the mechanism of formation of the land management project on the ecological and economic substantiation of the crop rotation system and landscaping.

Key words: land management, landscaping, land management project, crop rotation, agricultural land use.